

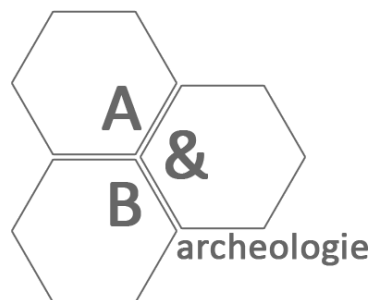
2021.036

Nota Gistel Brugse Baan

Programma van maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE, Sander DEBRABANDERE en Gwendy WYNS

23-3-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Gistel Brugse Baan (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek. In het programma van maatregelen was opgenomen dat landschappelijke boringen, en indien nodig verkennende en waarderende boringen, en een proefsleuvenonderzoek dienden uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit verder vooronderzoek beschreven.

In eerste instantie werden landschappelijke boringen uitgevoerd op het terrein. Dit onderzoek werd uitgevoerd op maandag 1 maart 2021. Conform het programma van maatregelen horende bij de bureaustudie werden zes boringen geplaatst. De inplanting werd licht gewijzigd naar de terreinomstandigheden, maar kon in grote lijnen gevolgd worden. In de helft van de boringen werden verstoringen waargenomen al dan niet tot grote diepte. Deze verstoringen situeren zich voornamelijk over de centrale noordzuid-as (Aquafin leiding), het noordwesten en het noorden. In de onverstoorde delen is sprake van een AC-bodemopbouw. Aanwijzingen voor een podzolbodem of andere kenmerken voor een eventuele bewaring van een in situ steentijdsite werden niet waargenomen. Er werd dan ook geen verder archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Wel diende nog een proefsleuvenonderzoek te worden uitgevoerd, waarbij meer de focus kon gelegd worden in de onverstoorde delen (zuidoosten en zuidwesten). Dit vooronderzoek met ingreep in de bodem vond plaats op vrijdag 12 maart 2021. Het sleuvenplan zoals opgenomen in de bureaustudie voorzag in de aanleg van zes parallelle bijna noord-zuid georiënteerde sleuven. Het vooropgestelde sleuvenplan werd aangepast omwille van de terreinomstandigheden (aanwezigheid werkende Aquafin riolering), waargenomen verstoringen bij het landschappelijk booronderzoek en de footprint van de toekomstige woningen². In totaal werden 14 proefsleuven aangelegd. Voor de uitgraving werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. Er werden enkele kijkvensters aangelegd om de aard van de aangetroffen sporen na te gaan en de schijnbare afwezigheid van sporen te controleren. Daarnaast werden enkele controlesleuven aangelegd om de verstoringsgraad te bevestigen in de verstoorde terreindelen. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

De advieszone voor het verder sleuvenonderzoek bedraagt ca. 5851m² groot. De effectieve onderzoekbare zone bleek lager te liggen door de aanwezigheid van een werkende Aquafin leiding (ca. 600m²) en een bufferzone langsheen de naburige woningen en tuinzones langsheen de Brugse Baan (ca. 450m²). In totaal bleek zo een zone van ca. 4801m² goed onderzoekbaar. Hiervan werd ca. 442m² (9,2%) onderzocht door middel van proefsleuven, volgsleuven en kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10%

¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/17200>

² Op vraag van de initiatiefnemer werd de footprint van de toekomstige woningen zoveel als mogelijk vermeden bij de inplanting en uitvoer van het proefsleuvenonderzoek.

sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee niet behaald. Het lager percentage is echter een gevolg van de verstoringsgraad zoals vastgesteld tijdens het landschappelijk booronderzoek, waarbij grosso modo de zuidelijke helft onverstoorde bleek te zijn en de noordelijke helft verstoord. Om die reden werden de proefsleuven voornamelijk ingepland in de onverstoorde delen, met aanvullende controlesleuven in de verstoorde delen. Er kon bijgevolg een goede inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel van het plangebied dat in dit geval positief bleek te zijn in het zuidoostelijke deel van het terrein.

Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat een archeologische site aanwezig is binnen de grenzen van het plangebied, meer bepaald in het zuidoostelijke deel van het terrein. Het noorden, centrale en westelijke deel bleek, zoals ook vastgesteld bij het landschappelijk booronderzoek, grotendeels verstoord. De verstoringen kunnen gelinkt worden aan de voormalige bebouwing en bijbehorende nutsvoorzieningen. De aangetroffen sporen kunnen op basis van het aangetroffen vondstmateriaal gedateerd worden in de late middeleeuwen. In het uiterste zuidoosten werd een waterkuil aangetroffen met in de omgeving grachten en greppels. Twee parallelle NZ-georiënteerde grachten bakenen bovendien mogelijk een oude landweg af, hoewel dit niet met zekerheid kan gesteld worden. Gezien de resultaten van het archeologisch vooronderzoek dient een verdere opgraving te gebeuren in het zuidoostelijke deel van het terrein. De advieszone omvat een oppervlakte van ca. 1850m². Binnen deze zone kunnen sporen verwacht worden van bewoning en een landindeling uit de late middeleeuwen.

Gezien een sporencluster werd aangesneden in het noordoostelijke deel van het terrein, wordt in deze zone (ca. 1850m²) een **verder archeologisch onderzoek** geadviseerd. De modaliteiten van dit verder onderzoek worden hiernavolgend beschreven in het programma van maatregelen. Het noordelijke en westelijke terreindeel bleek in sterke mate verstoord te zijn ten gevolge van de gewezen bebouwing. In deze zone kan geen archeologisch erfgoed meer verwacht worden. Bovendien situeert de sporencluster zich eerder in het zuidoostelijke deel van het terrein.

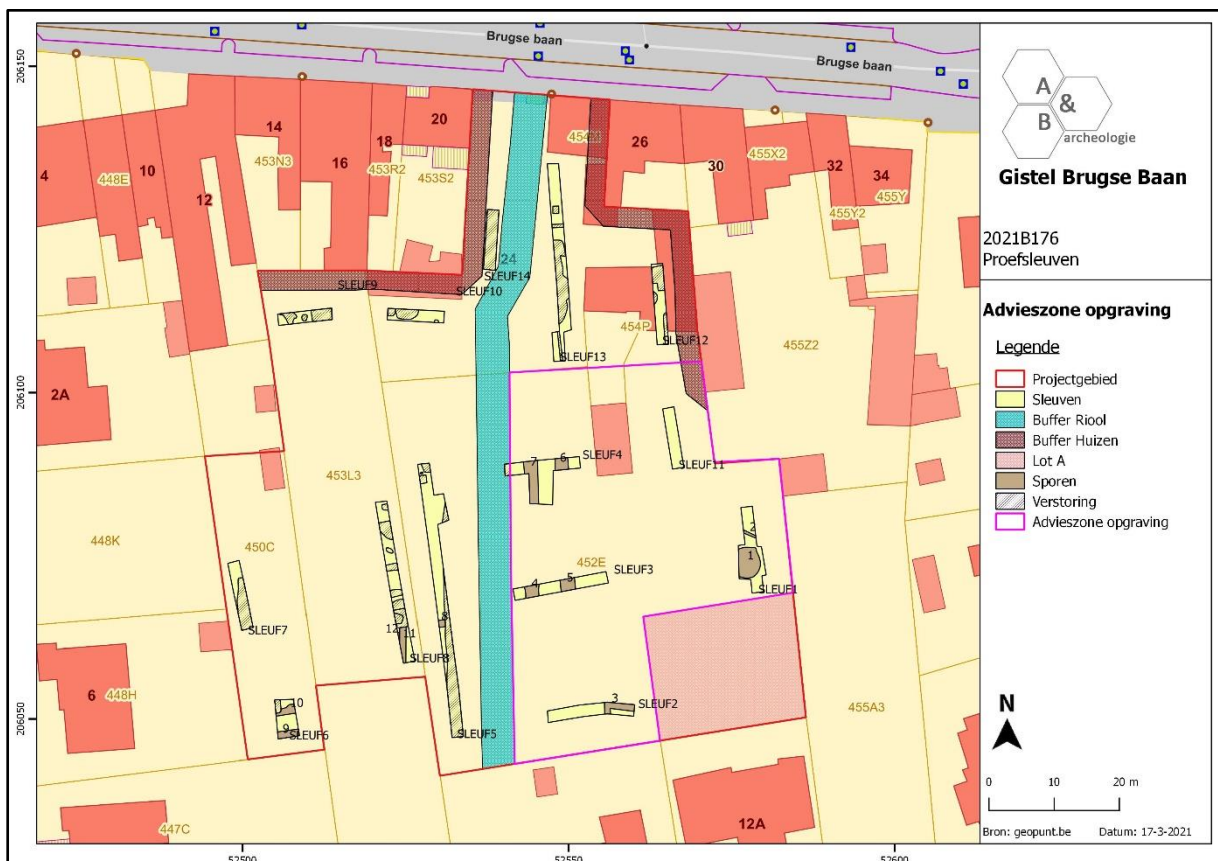
Het archeologisch ensemble wordt voorlopig bewaard bij Acke & Bracke bvba. Na afronding van de opgraving zal het ensemble, in overeenstemming met de Code van Goede Praktijk, definitief bewaard worden bij de initiatiefnemer. Het vondstmateriaal uit het vooronderzoek dient bovendien mee bekeken en opgenomen te worden bij de resultaten van de opgraving.

2. Afbakening van de opgravingszone

Gezien de aanwezigheid van een archeologische site waarvan de sporen geclusterd zijn binnen het zuidoostelijk deel van het terrein, dient over dit deel een vlakdekkend onderzoek te worden uitgevoerd. De totale oppervlakte voor verder onderzoek bedraagt ca. 1850m².

Bij de advieszone dient rekening gehouden te worden met eventuele bufferzones langsheen de randen van de opgravingszone, zoals bijvoorbeeld langsheen de naburige percelen in het oosten. Hierdoor kan de oppervlakte van de eigenlijke opgegraven zone iets lager liggen dan de geadviseerde oppervlakte.

Daarnaast dient langs de westelijke zijde rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van de werkende Aquafin leiding. Deze werd bovendien uitgesloten van de opgravingszone.

Figuur 1 Algemeen sporenplan van het proefsleuvenonderzoek. Het zuidoostelijke deel van het plangebied (ca. 1850m² - paarse aflijning) komt in aanmerking voor een vervolgonderzoek.

Figuur 2 Detail van de opgravingszone in het zuidoostelijke deel van het plangebied (ca. 1850m² - paarse aflijning).

3. Onderzoeksvragen

Het doel van de archeologische opgraving bestaat in het karteren en onderzoeken van de archeologische sporen. Volgende niet-limitatieve onderzoeksvragen kunnen hierbij vooropgesteld worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische sporen?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, artisaan, funerair,...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, grachten, waterputten, kuilen,...)?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere erven? Wat is de onderlinge samenhang/fasering? Hoe zijn de erven ingedeeld en afgebakend?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten of andere functionele eigenschappen?
- Waaruit bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (¹⁴C-datering, macrobotanisch onderzoek, pollenonderzoek, dendrochronologie, houtsoortbepaling, antracologie, petrografie, archeozoölogie, ...)?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden en hoe verhoudt ze zich tot gekende onderzoeken in de ruimere omgeving van het plangebied?
- Kunnen eventuele patronen en/of sporen van lokale, regionale en transregionale economie worden onderscheiden?
- Zijn de grenzen van de archeologische sites behaald binnen het plangebied of lopen deze door buiten het terrein?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en -technieken)

Gezien de geplande werken is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden over het zuidoostelijke deel van het terrein om de archeologische resten verder te onderzoeken.

De advieszone voor opgraving heeft een oppervlakte van ca. 1850m². Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau in één of meerdere werkputten. De opgravingszone dient aangelegd te worden met een graafmachine met platte graafbak onder begeleiding van de veldwerkleider. Hierbij wordt de grond afzonderlijk gestockeerd om vermenging te voorkomen. Wel is het belangrijk dat eventuele gebouwplattegronden of andere structuren in éénzelfde werkput, in hun totaliteit worden blootgelegd en onderzocht. Grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over-/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen,...). Verschillende spoortypes kunnen verwacht worden. Zo kunnen binnen de opgravingszone gebouwplattegronden, spiekers, grachten/greppels, waterputten, waterkuilen, poelen en/of andere waterhoudende structuren en sporen met een artisanal en/of funerair karakter verwacht worden. Voorlopig lijkt het gros van de sporen te dateren in de late middeleeuwen. Andere sporen uit de oudere/jongere periodes kunnen echter niet uitgesloten worden.

Bij de advieszone dient rekening gehouden te worden met bufferzones langsheen de randen van de opgravingszone, zoals bijvoorbeeld langsheen de aansluitende percelen in het oosten van het terrein. Hierdoor kan de reële oppervlakte van de opgravingszone iets lager liggen dan de geadviseerde oppervlakte.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en verdere selectie van stalen voor verder onderzoek gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput of dergelijke) aangetroffen wordt, dient gewerkt te worden met bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Een voorafgaande controleboring kan meer duiding brengen in de diepte van de structuur, alsook de diepte van de grondwatertafel en de nood voor bronbemaling.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 4 mensen ca. 5 werkdagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in één of meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 20 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten) en opmetingen, en excl. bemaling: 13 000 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 5 500 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: stelpost van 3500 euro
- Onderzoek van omvangrijke sporen die dieper gaan dan de grondwatertafel (bijvoorbeeld waterputten): bronbemaling, onderzoek, kraanwerk, staalname, verwerking, ... dient 2500 tot 3000 euro per structuur te worden voorzien

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft minstens 240 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op sites uit de laatmiddeleeuwse periode

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de grondeigenaar. Het archeologisch ensemble van het vooronderzoek dient mee opgenomen te worden bij het opgravingsarchief van de opgraving als één geheel.